

FERDINANDY GYÖRGY

Solti Rózsi

A mi vidékünkön, a Svábhegy és a Tabán között, azokban az időkben még nem kocsikáztak az emberek. Nagyapám, a professzor, nem is tartott gépkocsit.

Minek! Gyalogoltunk. Minden reggel, negyed nyolc után, hármat füttyentett az öregúr, fent a kert végében, a Zólyomi úton. Tititá, tititá! Mint a cinkék. Ma is itt cseng a fülemben a dallam. Én felkaptam a táskámat, és rohantam utána. Ő kísért le a mackós iskolába minden reggel, másfél éven át, egészen addig az emlékezetes, utolsó karácsonyig.

Útközben, a félnyolcas misén, nagypapa ministrálni szokott. Mint mondta, „flottul”: még nem csengettek be, amikor az iskola kapujában hagyott. Ide alig húsz perc a János kórház, ha átvág az ember a Városmajoron. Fél kilencre a professzor már bemosakodott.

Útközben hol az oroszokról, hol a Megváltóról beszélt. Arról, hogy nemsokára egyenlőség lesz itt nálunk is, a Svábhegyen, egyenlőség és testvériség. Mindaz, amiről a francia forradalom megfeledezett.

Fél kilenc után operált a professzor. Veste a kőkemény koponyacsontokat. Volt egy masztoidit nevű műtét, amit ma is az ő könyveiből tanítanak. Annakidején kalapáccsal kezelték a középfülgyulladásokat. Én meg írni, olvasni tanultam a mackós iskolában, Dörmögő Dömötör és Hörpentő sógor védelme alatt.

Az oroszok pedig közeledtek. Nemsokára már az ágyúörgést is jól lehetett hallani a Svábhegyen. Apát behívták, nagy lehet a baj, ha már az orvosokat is, mondta a házmester, Somfai úr. És hogy „ha bejönnek”, férfigúnyába kell bújtatni az asszonyokat.

Nagyapáéknál – mint mondtuk: a fenti házban – ketten szolgáltak: Rózsi, egy árvalányka, és Julis, a vén szakácsnő akire – ezt is a házmester állította – rá se néznek az oroszok.

– Ostobaság! – legyintett nagyapám, aki konokul veste tovább a koponyacsontokat.

A mackós iskolában sem történt semmi rendkívüli. Minden reggel volt egy légmentesített oktatás, felsorakoztak és levonultak az óvóhelyre a gyerekek. Azután megint a beszéd- és értelemgyakorlat. Betűzhették tovább a virágoskertnek nevezett olvasókönyveket.

Nálunk, a Svábhegyen, kétszer született meg a gyermek. Először nagyapáéknál, a fenti házban, azután nálunk, odalent. De ebben az évben megváltozott a házi-rend. Kezdve azon, hogy anyámék összezördültek valamin. Nagyapa azt akarta, hogy költözzünk fel, amíg át nem csap a hegyvidéken a front. Anyánk pedig ösz-szeszorította a fogát, és csak azért is lent maradt.

Megjött a Jézuska így is. Csengettyűszóra, mint minden évben. Elénekeltek a Mennyből az angyalt, álltunk a fa alatt, a szobalány, a szakácsnő, és mi, a három gyerek.

Amikor elhangzott, hogy „valóban”, kibonthattuk az ajándékokat. Emlékszem, a személyzet – „idén is!”, mint Juliska mondta – egy-egy bőrkötéses imakönyvet kapott. Rózsának ez volt az első karácsonya nálunk, a kis árva lány keservesen sírva fakadt a fa alatt.

Meg kellett volna ölelnem őt: Rózsi alig volt nálam magasabb. De a Svábhegyen nem volt szokás ölelgetni a személyzetet: nagyanya zsebkendőt hozott, és azt mondta: fúj ki az orrod, fiam!

Nem tudom már, mit kaptam ezen az utolsó karácsonyon. Pedig azokban az időkben mindenki – felnőtt és gyerek – csak egy ajándékot kapott.

Arra viszont emlékszem, hogy a Mennyből az angyal után megszólalt nagyapáéknál a telefon. A professzor leakasztotta a kagylót, ami az ajtó mellett függött a falon. Egy pillanatig csend volt, azután nagyapa azt mondta:

– Hűvösvölgybe már bejöttek az oroszok.

– És? – jajdult fel nagyanyácskám.

Mindenki valami bejelentésre számított.

– És, semmi! – vont vállat a professzor. Vacsoráztak. Ülnek Haltenberge-réknél a fa alatt.

Tudnak németül – tette hozzá. Már a bejglinél tartanak.

– Um Gottes willen! – sopánkodott nagyanyám, és a professzor bejelentette, hogy maholnap leszedhetjük a kék papírt. Nincs többé elsötétítés! – magyarázta. Vége a háborúnak!

– Más világ jön! – fejtegette a szipogó Rózsának. Testvériség lesz, szeretet. Nem ölik tovább egymást az emberek.

Lent, a kert végében, elbúcsúztunk nagyanyánktól. Aznap láttam utoljára a két öreget.

*

Azaz, hogy mégsem egészen. Mert az exhumálást láttam én is. Ezt már tavasszal. Addigra valóban – mint nagyapa megjósolta – átcsapott fölöttünk a front. A nagyszülők barackosában takarították a romokat.

Nagyapáékat a kert sarkába temette egy Velák úr nevű sánta vasutas. Három fakeszteret szúrtak a földbe, a két öreg neve mellett Solti Rózsi állt a harmadikon. Rózsi, a kis árva lány ezek szerint a Solti névre hallgatott.

Nem sokáig vittem a három sírra a virágot. Talán májusig. Az exhumálást már a cseresznyefáról néztem végig. Azután a sírásók elszalasztottak anyánkért: ő agnoszkálta – így mondták – a három skót plédbe csavart tetemet.

Mondják, hogy egyedül a professzor sebe volt halálos. Nagyanya szigorú kontya kibomlott lent a föld alatt. Róla azt állította Somfai úr, hogy még sokáig sírt, jajgatott. De hát az ilyesmivel ki törődött akkoriban!

Rózsit megerőszkolták a katonák – ezt is a házmester mesélte. De ez az erőszak nem hagyott rajta nyomot. Olyan aprócska volt, hogy teljesen eltűnt nagypapa plédje alatt.

A bajszos szakácsnő, Juliska, később még beállított. Két nagydarab ember kísérte, bementek a romok közé, szekerre pakolták a bútorokat.

– Csak tessék! – mondták nevetve anyának, aki azzal fenyegetőzött, hogy hívja az oroszokat.

Így értek véget nagypapa álmai. Igazi karácsonyom azóta se lett. A Mennyből az angyalt ugyan megpróbáltam néha elénekelni; egyedül, mert a fa körül később már senki sem énekelt velem.

Sok mindennek vége szakadt ezen a napon. Konvenciók, allűrök! – állítja a fi-am. Ami engem illet, én inkább a reményre gyanakszom. A hitre, hogy vésővel, kalapáccsal is meg lehet gyógyítani az embereket.

Ja és a temetés! Talicskán toltuk fel Farkasrétre a mosdót, nem volt más, anya erre a márványlapra vésette fel a neveket. Később nagypapákra rászakadt a családi kripta. „Életveszélyes!” – áll a felirat ma, hatvan év után is a romokon.

Rózsinak pedig nyoma veszett. Valahol elkaparták. Azokban az időkben sok volt a temetetlen halott. Ma már talán csak én emlékszem rá. Hogy volt ő is. Egy kis árva lány, aki a Solti Rózsi névre hallgatott.